

כתב עת תורני איכותי לבני תורה

בתבונה

בס"ד, גיליון 6 | תמוז תשפ"ב | מהדורת ראש חודש | יו"ל ע"י מרכז תבונות - המרכז ללימוד הגמרא

הלוט של העולם

מה הקשר בין מכונת בוטנים לקופים
בגן חיות בארצות הברית לבין הקושי
הגדול להשיג פשט אחד אמיתי
ברמב"ם? || עמוד 3

המסע של גדול הדור

יהודים צובאים על ביתם של גדולי הדור
מבקשים ישועה, עצה וברכה
ממה עשויים הגדולים? ואיך ניתן לייצר
עוד כאלה? המסע אל הגדול הבא || עמוד 4

רבינו האור לציון

כמה עובדות וידיעות מרתקות שלא ידעתם

על רבינו בן ציון אבא שאול זצ"ל || עמוד 6

דבר המערכת

שלום לכם קוראים נכבדים.

שמעתם פעם על "הורי ההליקופטר"???

ובכן, מחקר שנעשה על סטודנטים בארצות הברית עסק בנושא "הורי ההליקופטר". אלו הורים שחגים ומסתובבים סביב הילדים שלהם ללא הרף, עוטפים אותם בחום נוראי, מגינים עליהם יותר ממה ששומרת עטיפת הלב על פיטם האתרוג היקר.

המחקר נערך בעקבות דיווחים סותרים, מצד אחד עלייה בדרישות הסטודנטים להקלות והנחות בהגשת המבחנים, דבר שאמור היה להשרות נחת ורוגע על הנבחנים, אך מצד השני נוצרה עלייה משמעותית באחוזי הדיכאון והחרדות.

שימו לב, המחקר מצא נתון מדאיג ומדהים כאחד: 31% מההורים של הסטודנטים כותבים לילדים שלהם את הקורות חיים, 17% משתתפים איתם או במקומם (!) בירידי תעסוקה שונים, 12% מתאמים עבור ילדיהם ראיונות עבודה, 9% מנהלים אפילו משא ומתן על השכר במקום העבודה המיועד...

"הורי ההליקופטר המתרבים-מייצרים מבלי משים דור של סמרטוטים", נכתב במחקר. והמפליא ביותר, שכל אלו הילדים, למרות שחיו תחת הסינר של ההורים, הוציאו ציונים נמוכים מהרגיל...

הרב שלמה וולבה זצ"ל בקונטרס "זריעה ובנין בחינוך" (עמ' מט) כותב: "הפינוק מזיק כמו ההזנחה. ידוע שילדים מוזנחים באים משני סוגי בתים. הסוג הראשון הוא בתים שפינוקו אותם, הסוג השני הוא בתים שנטשו את ילדיהם או לא טיפלו בהם, 'בתים הרוסים'. ילדים מפונקים מראים אותם סימנים שמתגלים בילדים מוזנחים."

הסיבה היא פשוטה, יותר מאשר פינוק מעניק רוגע לילד-הוא מעניק אותו להורה.

זה לא סוד שלפעמים אנו כהורים מגוננים על הילדים שלנו בצורה שאינה מועילה כלל, אלא להיפך בצורה חונקת, ולעיתים אף בבחינת "נשים רחמניות בישלו לילדיהם" חלילה. כשילד מתחיל ללכת, מטבע הדברים הוא גם עשוי ליפול לא פעם ולא פעמיים. אם נכלא אותו ונעצור את תנועתו, אז נכון, הוא לא יפול, אבל גם לא ילך... לעולם.

אהבה והפינוק-שניהם ירדו משמים כרוכים זה בזה. פינוק אינו תוצאה של אהבה אלא תחליף. המשוואה השגויה שפינוק הוא פרי אהבה שווה למשוואה העתיקה שחינוך שווה עונש. ושניהם אבדו מהעולם.

מרגלא בפומיה הסבלים של נמל סלונקי: "אם תעמיסו על גב הנער יתר על המידה-גבו ישר, אבל אם לא תעמיסו כלל על גבו-הוא כלל לא ידע מה עושים עם הגב". המסר הוא לתת לילד אפשרויות לחופשיות, לבחירה, לטעויות ואפילו לנפילות.

ככל שנאפשר לילדינו התמודדות קטנה יומית, אך מבוקרת, אנו נשיגח מרוחק כשהילד יהיה לבדו בתוך התיבה ביאור, אנו נתחיל לתת בו אמון, בהצלחותיו ביכולותיו. וכשאנו ניתן לו את הכלים הללו- אז בעצם נתנו לו כנפיים לעוף, לעוף ולעלות למקום גבוה-מקום שרק עם קצת שחרור ואמונה-הוא יוכל להשיגו.

ממני, אביאל אברהם טוויל

לשדר והגליה
המרכז ללימוד תנ"ך
טל: 0733-478-474
(להשאיר הודעה בטלוחה מספר 1)
m.tvunot@gmail.com דוא"ל

עורך ראשי: הרב אביאל אברהם טוויל
כותבים: הרב מנחם ריביץ
הרב יוסף חיים אליהו

לקבלת הגיליון למייל, וכן לתגובות ושאלות
ניתן לטלוח לדוא"ל עם פירוט הבקשה.
ניתן להשיג את הגיליון באתרי:

[3] בעומקה של תורה

[4] ביני עמודי

[5] בדרכי הלימוד

[5] פרשת דרכים

[6] הביאני המלך חדריו

[7] שואלים וכותבים

הגיליון הבא יצא בעזה"י
ביום רביעי י"ד תמוז תשפ"ב

הגיליון מוקדש

להצלחת שרון בן מזל וב"ב היקרים הי"ו הצלחה בכל
העניינים בס"ד

*

לרפואת ר' ברוך ברכני בן רחל ורעייתו שיחיו

*

לרפואת הגב' אסתר הינדא בת שפרה תחי' בתושח"י

תמוז תשפ"ב

חלקנו בתורת ה'

איזה מקצוע פספס הנצי"ב? • מה הקשר בין דרך התאוות לקופה בגן חיות בארה"ב? • ומה יהיה כשיסירו את הלוט של העולם?

המאמצים והכסף למלמד אם בכל מקרה הילד לא מביע שום נכונות ללמוד, ועדיף אם כך לשלוח אותו לנגר ללמוד מקצוע. באתו רגע יצא הילד מהחדר ובכבי אמר להורים שמיהיום הוא ישקיע בלימודים ושלא ישלחו אותו להיות נגר. "אתם מתארים לכם?" אמר הנצי"ב "אם הייתי הולך להיות נגר, אזי הייתי ממשיך להיות יהודי טוב, הייתי גם מתפלל וקובע עתים לתורה וחי כך את חיי, אבל אז כשהייתי מגיע לבית דין של מעלה, ושם היו מצביעים על ארון הספרים ושואלים אותי איפה ה"העמק שאלה" -? מה הייתי משיב להם?".

רש"י בתורת כהנים שעמל בתורה הוא שאפילו אם אינו מבין, מכל מקום מייגע עצמו בתורה, שחביב בעיניו להגות במאמרו יתברך אפילו שאינו זוכה להשיג הטעם. וכבר אמר המהר"ל שהטעם שאנחנו מברכים "לעסוק בדברי תורה", הוא שכל עסק התורה הוא מצוה, ואע"ג שאינו מבין, זה גם כן מצוה, כי התורה נעלמה מעיני כל חי והאדם צריך לעסוק בתורה בידיעה שאי אפשר להשיג אחד מני אלף שבה, אך אם הוא עמל בתורה, אז יש לו חלק בה.

ואם נסכם את הדברים נראה כי חד המה, אדם מתחיל ללמוד, במקום אחד הוא נתקל בקושי בהבנת הגמרא, ואז בקושי בהבנת הקושיא של תוספות או התירוץ של אחד הראשונים, בכל צעד "קוץ" חדש, התסכול אופף אותו, הקושי מכריע, אך אל לנו לטעות, זאת דרכה של תורה. יש אמרה ידועה שהחיים הם כמו אופניים אם קל לך סימן שאתה בירידה, לימוד התורה אינו כדרך הרשעים, תחילתו קשה ומלאה קוצים, אך סופו מישור, וגם אם האדם לא רואה מיד את דרך השושנים יזכור כי כל מילה מצוה, כל דקה מקרבת אותו לקב"ה, מובטח לו שגם לו יש חלק בתורת ה', וע"י העמל הזה, ע"י היגיעה, הוא יגיע וימצא את חלקו, ואז תיקרא התורה גם על שמו.

לעתיד לבוא יסיר הקב"ה את הלוט ויחשוף לעיני כל את האמת, איזה צער יהיה אז לרשעים שכמו אותה קופה בגן החיות יגלו כי כל עמלם היה לשווא, וכילו את זמנם לריק. כמה מאושרים אנחנו נהיה כשנראה שהתורה שיענו עליה היא המניעה ומחיה את כל העולם, כמה מאושרים אנחנו נהיה כשנגלה שכמו להנצי"ב גם לנו יש חלק בתורה, כמה מאושרים אנחנו כבר צריכים להיות על הזכות להגות ולעמול על דברי ה'.

ולסקרנים, כשהקופה גילתה שהיא עובדת לשווא, היא התחילה לקחת בוטנים ללא מאמץ, ודי לחכימא. ■

באחד מגני החיות בארה"ב עשו ניסוי, הכינו מתקן שדומה למכונת המסטיקים המוכרת, אותה אחת שמסובבים ידית קטנה ומסטיק מתגלגל לפתח, רק שעשו אותה בהתאמה לקופים, במקום מסטיקים שמו בוטנים, את הידית עשו קצת יותר גדולה ואת המיכל השקוף שרואים דרכו את כל צבעי המסטיקים השונים אטמו. את המתקן הניחו סמוך לכלוב הקופים, ואת אחת הקופות לימדו איך משתמשים בו, היא למדה לסובב את הידית, לפתוח את הדלת הקטנה שמסתירה את הפתח ולקחת משם את הבוטן שזה עתה יצא. בשלב ב' של הניסוי הורידו את הכיסוי שכיסה את המיכל ומנגנון המכונה, או אז ראתה הקופה שהמתקן בנוי בצורה כזאת שהפעולה של סיבוב הידית לא משחררת שום בוטן, אלא שהבוטן מונח שם עוד קודם וכל עמלה היה לשווא.

כותב השפת אמת, דרכם של רשעים תחילה מישור וסופה קוצים, שמתחילה נדמה בתאוה שיש בה טעם ולכן הוא הולך ונמשך אחריה, אך הסוף למרות שהוא בלי טעם, ההרגל מביא לחטוא אפילו בלי טעם, וגם שבסוף רואים שהכל הבל ושרק בתחילה נדמה לטוב, ההרגל מושך להמשיך באותה הדרך. אך דרכה של תורה היא "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", קודם יעשה ואח"כ וחי בהם, פירוש, לאחר המעשה ימצא שחי בהם, שכן היא הנהגת הקב"ה בתורה ובמצות, שאין ניכר הטובה עד אחר שמקיימים, ואז רואים ומשיגים הטובה, ועל זה כתוב "חיי עולם נטע בתוכנו" שיש לבני ישראל כח למצוא את "החיים" הגנוזים בתורה ובמצות, וקודם העשייה אינו יכול להתגלות.

בני ישראל מתדבקין בהקב"ה על ידי התורה, שיש לכל איש בישראל חלק בתורה, כמו שמובא בגמרא בע"ז: אמר רבא, בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו שנאמר "בתורת ה'" חפצו והדר "ובתורתו יהגה", מפרש שם רש"י, שנקראת על שמו של אותו תלמיד שטרר בה, ועל זה אנחנו מבקשים ותן חלקנו בתורתך, שע"י היגיעה בתורה יכול להתברר לאדם חלקו, כי גם משה רבינו ע"ה בתחילה היה לומד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה.

בקיודש שערך הנצי"ב מוולוז'ין כשיצא לאור ספרו "העמק שאלה", הוא סיפר שכשהיה ילד הוא לא היה מוצלח בלימודי הקודש והיה באופן קבע בורח מהשיעורים, עד שיום אחד הוא שמע את הוריו מדברים ביניהם, כשהם חושבים שהוא כבר ישן, על כך שחבל על

ביקשתם... קיבלתם...
לאור בקשת רבים...

פרטים בקרוב...

ה'גדולים' שעדיין לא נולדו

מי צריך קרעצ'מע באמצע הדרך? • והיכן משיגים עוד גדולי תורה? • ומהו התפקיד שלנו בעסק התורה הקדושה? • על האחריות שלנו על ידיעת התורה

הבא באחריות הוא לקיחת אחריות על האחר - והכוונה היא לכל אדם מעבר למשפחה. **אחרי** - ברגע שלקחתי אחריות על שלשת המשפחות הראשונים אני יכול להוביל אחרי גם קהילה, עיר ומדינה... **אחרי** - אמונה. כדי לתת משמעות לאחריות יש ללכת אחר הקב"ה ולבסס את הדרך על פי האמונה בבורא עולם.

לאחר כל אלה ניתן לומר שיש כאן - **אחריות**.

יוצא אם כן, שיש חשיבות לסדר ומהלך קבלת האחריות: אדם על יכול להיות אחראי על אחר לפני שהוא אחראי על עצמו ובטח על קהילה או עם...

2. מה אתה מבין בדוד לוי?

בחור אחד בשם דוד לוי (שם מושאל) ניגש אל הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ ואמר לו: "די ניסיתי, אני לא מצליח להתחבר ללימוד, כנראה שזה לא בשבילי!".

הביט בו ראה הישיבה, נעמד וצעק: "בעל גאווה שכמותך? מה אתה מבין בכלל ב"דוד לוי"? מי אתה שתקבע שדוד לוי אינו ראוי להיות גדול הדור???" - והדברים הללו אכן השפיעו עליו.

3. דרושים גדולי דור!

סטודנט, להבדיל, שלומד באוניברסיטה, הוא יודע שיהיה עליו להיבחן על החומר שלמד, ואם לא יוציא ציון כראוי, אזי מניח הוא את מיטב כספו ששילם על קרן הצבי. לצערנו, אנחנו לא מספיק מעריכים את עצמנו לדעת שאנחנו הפוטנציאל של הדור הבא!

העולם זקוק לנו, העולם לא יתקיים בלעדיו. יש יהודים שזקוקים לעצה, לישועה, לפרנסה, לתורה-מי יתן להם את זה, אם לא אנחנו? הלא בואו נחשוב לרגע כמה גדולים עוד נותרו בדרךנו, יש את מרן רבי גרשון אדלשטיין ה' יאריך ימיו בטוב שכבר קרוב לגיל 100, יש את הרב שמעון בעדני שמעל גיל 95, חכם שלום כהן נושק ל-92, הצעיר שבהם הוא רבי דוד כהן ר"י חברון בן 72 שיחיו לאורך ימים טובים, אבל חסרים? עדיין חסרים לנו גדולי דור!!!

"הציבור מתבקש לחפשי את גדולי הדור! כל היודע דבר על מקום הימצאם-נא להודיע ללשכה ללומדי התורה!" - צווה הכרוז בראש כל חוצות.

אלא מה, קצת חסרה לנו תחושת האחריות, עלינו, על הבנים שלנו, על הדור שלנו ועל כלל ישראל. כשאנו לומדים סוגיא, אנחנו צריכים לחוש באחריות שלנו לדעת אותה על בוריה...

זו האחריות שלנו, לא להשאיר את הסוגיות בבית המדרש, אלא לקחת אותם איתנו לחיינו. אם נלמד בדרך הנכונה עפ"י הכללים שנתנו לנו רבותינו, נעמיק ונזכור, ובעיקר נהפוך את התורה לחלק בלתי נפרד מאישיותנו-אישיות של גדולי הדור הבא. ■

ב

כל יום אותו הדבר. אני לומד ומשקיע אבל איכשהו בדרך לא דרך, אני מסיים את השבוע בלי כלום ביד. זו תחושה נוראה, אתה מרגיש אבוד וטיפש כאחד.

כמה יכול כבר בן-אדם להשקיע בלימודו מבלי לראות תוצאות. לעיתים אף נדמה לי שמעולם לא ראיתי את הסוגיא הזו. אני מאמץ את עיני ומוחי להיזכר מתי ועם מי למדתי אותה. במקרה הטוב, אני זוכר מושג או שניים, כמובן בשמותיהם, לא ממש בהגדרה שלהם.

המצב הזה, כשחוזר על עצמו פעם ופעמיים, ושלוש-הוא עדיין נסבל, אבל כשזה חוזר 365 יום בשנה, זה כבר מתסכל. איך יתכן שחברי זוכרים, אני מכיר בחורים שידועים היטב את לימודם, ואילו אני נעבך לא זוכר דבר, ולא מרגיש סיפוק מהלימוד שלי.

1. הקרעצ'מע שבאמצע הדרך

יש סיפור על הגאון ר' משה לנדינסקי זצ"ל שידע את כל תורה כולה בע"פ, וכך היה חוזר על משניות במסעיו בדרכים. יום אחד, הוא יושב ומלמל משניות, ואופס... חסרה לו מילה אחת מתוך משנה בסדר נזיקין, הוא לא מצליח לזכור אותה... הקב"ה גלגל והעגלון הזדקק לתחנה בפונדק דרכים המכונה "קרעצ'מע", מיד ירד ר' משה וניגש לבעל הפונדק לשאול אותו האם במקרה יש ברשותו כרך משניות נזיקין???

"כן", ענה בעל הקרעצ'מע, "דווקא את הכרך הזה יש לי". ומיד הגישו לו ר' משה שהתנפל עליו אחוז טירוף של ממש, ומצא את המילה כאדם מיובש שמחפש את האינפוזיה, ותכף חזר לעגלה. כשהגיע לחפץ חיים וסיפר לו המעשה, אמר לו הרב: "**ומה נעשה בשמים, הלא שם אין קרעצ'מע, ואם נשכח מילה מי ישלים לנו אותה?**"

אמר לי פעם מנהל חידוד חשוב, שאם על כל פעם שהורה מופיע בשערי הת"ת להביא את האוכל של בנם ששכח - היה הוא מקבל שקל, הוא היה מתעשר כראוי.

מהי אחריות?

המילה: "**אחריות**" מבטאת באותיותיה רעיון נפלא המגדיר את המשמעות של האחריות:

אחריות - היא מתחילה באות א' ומסתיימת באות ת', לומר שכלוקח מאן דהוא אחריות היא צריכה להיות כוללת מא-ת מההתחלה ועד הסוף. אם נפרק את המילה "אחריות" נקבל משמעות לקיחת האחריות בשלבים:

א - אני ראשית כל אני צריך לקחת אחריות על עצמי כשלב ראשון ובסיסי. **אח** - לאחר שלקחתי אחריות על עצמי אני יכול לקחת אחריות על אחי הכוונה למעגל הקרוב אלי - משפחה. **אחר** - השלב

לקבלת קישור במייל שלחו בקשה לחצובת mtvuot@gmail.com

דוד המערכת הטלפונית 0733-478-474 להידעם לקבלת צינחון בשלוחה 2

פרק 2: אופן חסירת התורה

הפינה לקבלת הקצבים מצויה תוספת לפרויקט לשימת התורה על חבוסת ולקבלת חידוד טרסטייט בודדים טוטות יתוך לבקש להסיר בכל שט

הדרך להצלחה בלימוד

מתוך סדרת הספרים "להתעלות" שתראה אור א"ה

ד - השתלשלות שיטות הלימוד

7. שיטת הלימוד של בעלי התוספות (המאה הי"א-י"ב)

בעלי התוספות הינם תלמידי ונכדי רש"י, כרשב"ם, רבינו תם, רבי יצחק (ר"י) בן שמואל, רבי שמשון בן אברהם משאנץ (רשב"א" משאנץ), מהר"ם מרוטנבורג, ר"י הזקן, ריב"א, ועוד כשלוש מאות רבנים בארצות אשכנז וצרפת.

בישיבות אשכנז וצרפת ניתנה האפשרות להציע כמה פירושים לתלמוד, זאת גם אם דעתם היתה נוגדת לדעת ראש הישיבה. כך התפתחה לה השיטה של בעלי התוספות.

המהרש"ל בהקדמתו לים של שלמה מתבטא על פירוש תוספות, כך:

"לולי חכמי הצרפתים בעלי התוס', שעשאוהו אותו ככדור אחד. ועליהם נאמר דברי חכמים כדורבנות, והפכוהו וגלגלוהו ממקום למקום. עד שנראה לנו כאחת, מבלי סותר ומבלי עוקר. אלא סוגיא זו אומרת בכה, וסוגיא זו אומרת בכה, ולא קרב זה אל זה. ונמצא מיושר התלמוד ומקושר, וכל הסתימות יפושרו. ותוכן פסקיו יאושרו."

ההבדל בין כדור לקו ישר, שכדור אין לו סוף ואין לו התחלה. זה המוטיב שהניע את שיטתם - בניגוד מוחלט לשיטת הרמב"ם, לפי הרמב"ם יתכנו סתירות בתלמוד עליהם יש ליישב, או שהתלמוד חזר בו, או שאלו שני שיטות חולקות, התוספות לעומתו, לא מסכימים עם ההנחה הזו, וע"כ הם יתרוצו ויסבירו ששני הסוגיות שונות במקרה עליהם נסובו, לפיכך הדינים ביניהם יהיו שונים. יתירה מזו, תוספות אחזו שיתכנו כמה יישובים על קושיא אחת מבלי שנצטרך לסתור או לדחות אחד מהם.

תוספות נעזרו בכל המקורות שהיו לפניהם, למשל, כל התלמוד הבבלי והירושלמי, ברייתות, תוספות ומדרשי הלכה ואגדה, הקשו והשוו, בחנו ויישבו - זה מול זה. חידשו מהלכים ויסודות חדשים, הציעו כמה פירושים לסוגיא אחת, מבלי שהאחד ידחה מפני השני ורעהו.

גם ספרי הלכה נכתבו ע"י בעלי התוספות. הראשון שכתב ספר הלכתי מקיף המייצג את שיטת בית המדרש של בעלי התוספות הוא רבי ברוך בן יצחק בעל "ספר התרומה", אשר מכיל פסקי הלכות מתוך התוספות על מגוון רחב של נושאים, כגון: שחיטה, טרפות, איסור והיתר, חלה, נידה, גיטין, חליצה, עבודה זרה, יין נסך, ספר תורה, תפילין ושבט.

לשם השוואה בין פירוש רש"י לפירוש רבנו תם, נכדו, מבעלי התוספות, ניתן יהיה לעיין בגמרא בקידושין (נט, א), שם רש"י מפרש לנו את ההגדרה "עני המהפך בחררה" ביחס

לסוגייתנו ומתעלם כביכול מסוגיות שונות עם מונח זהה. לעומתם, תוספות מחברים את התלמוד ככדור, ומעמידים סוגיא מול רעותה - ובונים יסוד שיישב את שניהם יחדיו. עיי"ש.

8. שיטת הלימוד של רבי יצחק קנפנטון (המאה הטי"ו-ט"ז)

בהמשך פותחה דרך הלימוד ונתרמה לה תרומה מכריעה על ידי רבי יצחק קנפנטון, שהיה מגדולי רבני ספרד וראשי הישיבות שבה בדרך שלפני הגירוש, ועמד בראש ישיבת סמורא שבצפון מערב ספרד.

עיקרון שיטתו, היא השימוש בדרך הפלפול של הגמרא עצמה בשביל לחקור את הגמרא. כלומר, הרב קנפנטון חקר ודרש את הדרך בה יוצרת הגמרא בעצמה דיון, ואת הדרך הזו העתיק ללימוד הגמרא בפרט וכל לימוד עיוני בכלל. רעיון גאוני מאין כמוהו, תוך ניתוח השיטה התלמודית והצאת כללים ודרכים ללימוד.

כחלק משיטה זו החדיר הרב קנפנטון משנה רחבה בדקדוק הלשון בראשונים ובפרשנים כולם, תוך שימת לב עמוקה לשינוי לשון דקים והניתוח של המשמעות היוצאת מהם. כך שלכל שינוי לשון היתה משמעות רחבה מלבד עצם הלשון עצמה.

נתינת כללים לתלמוד היוותה כפריצת דרך באותם הימים, דבר שהיה מחודש, עם כל זאת התקבל בחפץ לב בקרב רבנים ולומדים רבים, ביניהם הש"ה הקדוש שהעתיק חלק רחב מהכללים בספרו בחלק התורה שבע"פ (כללי התלמוד ל"ט כלל עיון), וסיימ:

"העתקתי דברים הללו אף על פי שהרוב מהם הם דברים פשוטים, מכל מקום נכונים הם למוצאי דעת... כי צריך דעת ותבונה להבין לשוני הלכות בכל יום, שיעמוד בשכלו על עומק הדברים, ולהבין כל דבר ודבר על יסודו, ולפלפל בהלכה ולפלפל בחכמה, כי אין ערך לפלפול והפלפול יהיה של אמת, וכל אחד יודה לדברי חברו אם האמת אתו, ואז שמעתתא מתרווחה בסייעתא דשמיא המסייע לבא לטהר."

דרך לימודו של הרב קנפנטון התפשטה לארצות הרבות אליהן גלו תלמידיו. כך, לדוגמה, בישיבה הירושלמית שבראשה עמד רבי יעקב בירב אומצה מסורת הלימוד הספרדית. גם בישיבות אחרות ברחבי האימפריה העות'מאנית אומצה שיטה זו. ישיבות אלו שימשו כדוגמה ומשל לישיבות שייסדו לאחר מכן רבי יוסף קארו ורבי משה מטראני (המב"ט) ותלמידיהם. ■

ונמשיך בעז"ה במדור הבא

פרשת דרכים | טיפ לימודי מבית תבונות | הכרה ושליטה במבנה הדף

הכרת מבנה דף הגמרא היא חשובה עד למאוד אצל התלמיד, בשונה מטקסט רגיל המוגש בצורה נעימה לעין וקלה למעקב, דף הגמרא מוגש באותה מתכונת עיצוב קדום מהמאה הקודמת, ללא שום שינוי כמעט (למעט שלימות האותיות, ומעט סדר בנושאי הכלים).

מצב זה מקשה על תלמיד להרגיש שולט בדף הגמרא, המעבר בין השקטס בגמרא ובין הפירוש ברש"י לוקח זמן רב, זמן שקוטע את הרצף, מאבד את הריכוז, מאתגר ולפעמים מייאש את התלמיד, וכל אלו מעניקים לתלמיד כמין תחושה שהוא טובע בתוך הדף. שהדף גמרא כביכול גדול עליו.

יפה נעשה אם נחدد אצל תלמידינו את יכולת ההתמצאות במרחבי הדף, נאמן אותם למצוא מילים במהירות בדף הגמרא, נלמד אותם לאמוד ולחלק את הדף לחצאים ולשלישים.

זהו ידע בסיסי שתלמיד מרגיש שולט בגמרא, יודע שרש"י הוא בצד הפנימי של הדף, כי הוא יותר חשוב לפשט, ותוספות מהצד החיצוני מאחר שהם רק "תוספת לפשט". לדעת היכן נמצאים הפרשנים והפסוקים, מה מסמלת כל אות. זה ישרה עליהם אוריה של שליטה בדף, שהם שולטים בכל ה"בלגן" שנקרה כביכול בדרכם אל ההבנה הנכונה. ובעיקר ישרה עליהם שלווה.

עצה טובה, מומלץ להשתמש באותה מהדורה והוצאה של גמרות בשביל להקל על התלמידים את הפעולה הזו.

גם יש להרגיל את התלמידים למצוא את המקום בו אווהים לבדם, או לנתב מטקסט הגמרא לרש"י או תוספות או לפסוק המובא בצידו הדף ואז לחזור בטבעיות למקום בו עוצרו בקריאת הגמרא.

לטיפים נוספים, ייעוץ והכוונה:

תבונות

ללמד תבונות

מרכז תבונות לתלמידי תורה

טל: 0733-478-474

(להטאיר הודעה בשלוחה מספר 1)

דוא"ל: m.tvunot@gmail.com

הצלה! הצלה!!

בוקר אחד כשהלך כמנהגו בזריזות לישבה הבחין בכחוד שעומד ליד לוח מודעות ומעיין בסקרנות במודעות, אמר לו הרב הצלה! הצלה! בוא קהר פיקוח נפש, דחוף! הלה נבעת והחל רץ, ושואל איפה יש סכנה? את מי להציל? השיב לו הרב העולם כולו בסכנת קיום, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, אם לא תלמד תורה העולם חס ושלום ייחרב אתה נוטא בתפסידי חירום שמדרגה ראשונה, לו היית נהג אמבולנס או רומט מד"א והיו מועיקים אותך להציל נפש ההיית עוצר לקרוא מודעות? תפקידך כבן תורה חיוני פי כמה וכמה.

אוי לי על שכחת התורה

לאחר מחלתו ראה אותו אחד מתלמידיו שבוכה, חשב התלמיד שכנראה חש הרב בכאבים. פנה אליו ואמר לו, הרב סובל בעוונות הדור. אמר לו מה איכפת לי אם מעוונות שלכם או מעוונות שלי, אבל אני שוכח את התורה ששוכח ממרותי שוכח תוספותי! שוכח מסקים! זה מה שכוואב לי.

השיתוק ביד ימין

ב"ג סיון תשמ"ג נפטר רבי יעקב מוצפי זצוק"ל שעמו ישב רבנו רבות כדיין בבית דינו, רבנו שהיה קשור אליו מאוד נכחור להיות אחד המספידים במסע ההלוויה, והנה לאחר גמר ההספד, מרוב הצער קיבל טיף דם בראש שבעקבותיו נחלה וקיבל שיתוק ביד ימין, והיה במצב סכנה במשך זמן רב.

הספרים ההפוכים

בלילות שבת היה לומד שעות רבות בספרי הקבלה שאותם הניח בספרייתו עם הגב כלפי הקיר, או שהיה הספר מונח על הספרים שאף אחד לא יראנו כדי שאורח שייכנס הביחא לה יידע שהוא עוסק בקבלה, ופעם כשנתפס מעיין בסידור הרש"ש אמר: שלחו לי את זה, מעניין לראות מה כתוב שם.

העיקר שילמדו טוב...

מעשה היה בישיבה ובשעות הערב מצאו את המטבח וחדר האוכל נעולים, כמאה ושמונים בחורים היו אמורים להישאר ללא ארוחה, רבינו הוציא כסף מכיסו, ומיד שלח בחור אחד למאפיה שיביא פיתות ואחד להביא כדורי פלאפל ואחד לקנות קצת עגבניות, וחור זמן קצר עמד בעצמו באחד החורים, סכין בידו ובצורה מיומנת ומהירה חותך בפיתה ומניח בתוכה את כדורי הפלאפל ופרוסות עגבנייה, ומגיש לכל בחור פיתה בידו, ואומר קח ותאכל לשלוב. במהירות שיא תמה המלאכה. ורבינו חזר ללמוד, ובאותו ערב הדהר קול החורה בישיבה ופי שלא היה זמן רב.

בחלום אדבר בו

בילדותו סבל חולי ומכאוב, נאיו היתה מטפלת בו באהבה ובמסירות באחת הלילות נרדמה מרוב בכ, והנה בחלומה ראתה איש נשוא פנים שאמר לה, אני אליהו הנביא באתי לבשרך שלא תדאגי, בעך זה יהיה גדול בישראל. והיום יש ברית מילה בבית הכנסת, תיקחי את המים שהמוהל רוחץ בהם את ידיך ואת כלי המילה, ותסוכי בהם את בעך ויבריא, וכאשר אמר כן היה, הלכה לבית הכנסת ולקחה מהמים, ורחצה את הבן כאשר אמר לה ותיכף ומיד מצב הילד הלך והשתפר.

הצצה מרתקת על גדולי ישראל |

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצוק"ל רה"י פורת יוסף—י"ט תמוז תשנ"ח

הספד חי

בשנת תשמ"ג בתחילת ימי חוליו הקשים, התקיים בישיבת תורה והוראה בת"א הספדים במלאת שלושים לסטירתו של רבי רסאל עבו זצ"ל, והנה נכנס איש בשורה והודיע שהרב בן ציון נפטר וההלוויה היום בתשע בערב בירושלים. רה"צ נמצור בן שמעון היה באמצע דברי ההספד ובעקבות השמועה הזכיר גם את הרב בן ציון בקינתו. ואז התברר שטעות הדבר ואומנם מצבו מחמיר להיות קשה אך לא נפטר, והטעות היתה כי עברו בירושלים ב' מכוניות עם רמקולים אחת הכריזה שחבקים מהציבור להתפלל על מצבו הקשה של הרב בן ציון, וברכב השני הכריזו שנסתלק אחד מראשי הישיבות בירושלים, וההלוויה תתקיים בתשע בערב, ואותו אחד חיבר בניהם לימים כששמע זאת הרב, אמר את דברי חז"ל ברכות נה. חלמא בישתא, עציבותא מסתייא.

מךוע התעכב בשיזוקים?

סיפר הרב: בתקופתי הבנות רצו בחור עם מקצוע ולא בחור ישיבה, פנה הרב צדקה לרבי עזרא עטייה ושח לו את הצער שיש בחורים מבוגרים בישיבה שלא מוצאים את זיווגם, רבי עזרא ניחמו בדברים. למחרת סיפר רבי עזרא לרב צדקה, רבי יהודה הנשיא ניגלה אלי בחלום וכך אמר לי: אמור לתלמידך שכל מי שילמד מסכת יבמות מתחילתה ועד לסופה מובטח לו שימצא את זיווגו, שכן יבמות בגיטרייה חתן. וכך עשו וכולם נישאו.

כיצד לומדים גמרא?

המקובל רבי מרדכי שרעבי זיע"א אמר לרב עובדיה, כבודו, והכנס בן ציון הייתם צריכים לרדת לעולם בנזן הרשב"א, אך עכבו זאת מן השמים, בכדי שכבודו ילמד את הדור כיצד לומדים הלכה, ואילו חכם בן ציון ילמד את הדור כיצד לומדים גמרא.

תורה לשם שמים

אמר לאחד מתלמידיו, אני רוצה שייחוו את ספרי על מיטתי, מפני שהם יעידו שלא למדתי לקנטר, שלא למדתי להתנשא, אני יכול להעיד בעצמי, שכתשעים אחוז מהתורה שלמדתי למדתי תורה לשמה.

אם דומה הרב למלאך ה'

בצעירותו החל ללמוד בספר חזון איש, והתפעל והשתומם מאוד מעסקותיו וגדלותו, ונסע לראות אותו. וסידר אצלו שאלות רבות לשאלו אותו, אומנם כשהגיע אליו ביקש את ברכתו, ומיד ברח החוצה מפחד הדרת גאונו כלשונו.

איך עורכים חתונה עם ארנו תפוזים?

ט' סיון תש"ט כשהרב בגיל 25 התקיימה החתונה בבית אביו שהתגורר ליד ישיבת דושינסקי ברחוב שמואל הנביא. במקומת הכניסה שהיה חדר ענק, פיענו את כל הרהיטים למרחף הבית, וכך הוסב המקום לאולם אירועים, ושם חגגו במשך שבעת ימי המשתה. ארגוני תפוזים רבים הוזמנו לשמחה, כשהתפוזים משמשים לאכילה, והארגונים שהיו עשויים מעץ לניקאות ישיבה.

אבנר מרצ תבונות, אלון רב,

אתם מדברים כל הזמן על פריכה אויבך אויבך באמצע צ"י כלים ואמות מידה. אני אבק לתיאור אחי הפריכה כיח צ' וכבר לנים רבות לפני אויבך אמצע, וכיניתי ללא, אותנו אויבך אמצע בדיק לא התנסות, ניסיון וניסיון צד לבסוף. בפני את סגנון באמצע ומתיאור אנחנו איך אויבתי, מיה רץ בדיק רצו, מודוץ בכל צרכים אופל לטות ודרכים אפורות באמצע?

שלום וברכה,

לימוד בדרך של התנסות נקרא בשפה המקצועית "ניסוי וטעייה", וברשותך אקרא לו כך במהלך הדברים. בעבר היתה מקובלת גישת הביהיוויסטים שדגלו בחקר ההתנהגות, כלומר שהלמידה אצל בני האדם זהה ללמידה אצל בעלי החיים, והיא תוצאה רק של ניסוי וטעייה.

כדי לאשש את טענתם הם כלאו עכברוש בתוך מבוך בעל שבילים צרים, כשעליו היה מוטל למצוא את הדרך החוצה שם מחכה לו ארוחה דשנה. תגובתו הראשונה של העכברוש היתה סיור המקום בהתרגשות ניכרת. כשהכניסוהו למחרת התרגשותו היה פחות בולטת, הוא רץ לכאן ולכאן לנסות כל מיני שבילים ולחזור בכל פעם שהוא נתקל במבוא סתום. עד שאחת הדרכים הוליכה אותו באקראי אל היציאה, שבה מצא את המזון המבוקש. החוקרים חזרו פעמים רבות על הניסוי. במשך הזמן הלכו הטעויות ופחתו ובמקביל נתמעטו ההיסוסים עד שלבסוף העכברוש רץ ישר מהכניסה אל היציאה. כך שהודות לניסויים ולטעויות "למד" העכברוש למצוא את המקום המבוקש. כך מוסבר, לשיטתם, תהליך הלמידה, שאינו אלא שרשרת של רפלקסים טבעיים המביאים בסופו של דבר ללמידה.

הדבר הזה אינו נכון כלל, לפי שגם לשיטתם, הלא בפעמים האחרונות, מילאו החוקרים את הדרך היציאה במים בכדי להקשות על העכברוש, למרות זאת, העכברוש המשיך ושחה אל עבר היציאה ללא היסוס כלל, כך שלומר שזה רפלקס טבעי-זו טעות, לפי שבמצב כזה היינו צריכים לצפות מהעכברוש לסגת או לפחות להסס בדרכו אל המבוא מלא המים. רוב ככל חוקרי הלמידה התבניתית טוענים פה אחד, כי מערכת של למידה מורכבת משלושה חוקים ושלושה גורמים כדלהלן:

- 1) חוק האימון: חזרות ואימונים הינם חלק חשוב מאוד בלמידה משני בחינות: א. החזרה מחזקת את הקשר האסוציאטיבי בין שני מוצגים ועשויה להקל על צירופם יחד; ב. בלי חזרה-הקשר בין חלקים ומרכיבים בלימוד עשוי להתנוון ואף להיעלם.
  - 2) חוק התוצאות: הכוונה מיטבית מצד המלמד להישגים ולתוצאות המביאות סיפוק ללומד, הם מה שיעניקו לו את הכח להמשך הלמידה.
  - 3) חוק הנכונות: ככל שהאדם הלומד מוכן נפשית ופיזית ללמידה, כך יקל עליו תהליך הלימוד ורכישת הידע והכלים. תלמיד שאינו מתכוון נפשית ללימוד-אינו מסוגל ללמוד כלל, חייבים להיות מוכנים.
- כל הנתונים הללו אינם קיימים בלמידה של ניסוי וטעייה, כי לימוד כזה אינו יוצר חזרה, גם אינו מביא סיפוק ללומד לאחר שטעה טעויות רבות ומרחיקות במידה ניכרת את הנכונות ללימוד ראוי.

נוסף על 2 יש 3 גורמים חשובים: א. ההבנה- כל הישג שמובן כראוי אינו זקוק לחזרה כמו הישג שאינו מובן. ב. התאמה-התאים את הלימוד לפי כוחותיו וגילו של הלומד. ג. הארגון-חומר שאינו מאורגן אינו נקלט בזיכרון כראוי. וממילא רק בדרך מודרכת ניתן להשיג את הלימוד הראוי וכבר מצינו ספרי קדמונים שהרחיבו והאריכו בדרך לימוד הגמרא ולא סמכו על ניסוי וטעייה, וכיום ב"ה אכשר דרא וניתנת האפשרות להדריך לומדים, ובבחינת 'אל תמנע טוב מבעליו'. **בהצלחה**

צידה לדרך

בעבר, הן מחוסר ידיעה הן ממיעוט הלומדים, ניתן היה לסמוך על שיטת "ניסוי וטעייה", ולסמוך על כך שהלומדים הגם שיחוו כישלונות רבים, ימשיכו להתמיד עד להצלחה. כיום, התלמידים נעשו חלשים מבחינה זו שאינם יכולים לסבול כ"כ הרבה כישלונות ומצפים להצלחות רבות כבר בהתחלה.

אם נרצה להועיל את הלימוד, ולקרבו אצל הלומדים, עלינו להעמיק חקר בדרכי הלימוד המותאם וליצור סביבה מוגנת ומודרכת עבורם-כדי שיחוו הצלחות רבות וייהנו מתלמודם

גם לך יש שאלה? ניתן להשאיר הדעה בשלוחה או בדוא"ל

למה צריכים שיטה ללימוד הגמרא?

האם מעם שאלתם את עצמכם, איך יתכן שעם ישראל בכל הדורות מסר נפשו על לימוד הגמרא, ואילו אנו, או לפחות חלקינו, כל כך רחוקים מלאהוב את הגמרא? הלא במדינות רבות כבר זיהו את העוצמה הקיימת בתלמוד, וסיגלו לעצמם הרגלי למידה בגמרא היהודית.

כיצד יתכן שהגמרא שהיא "חדר המכונות" של כל התורה כולה, אוצר סודי שבו כל הדברים הגדולים מתרחשים, נעשית כל כך רחוקה מאתנו מיום ליום?

ובכן, לימוד הגמרא הוא הלימוד המורכב והקשה ביותר שקיים בעולם כולו! דף גמרא בנוי מאין-סוף שכבות של מידע, אחת מתחת לשנייה. גם אם נלמד כל חיינו דף אחד—לא נסיים להתפעל מהתגליות המסעירות שקיימות ועולות בכל פעם מחדש, כאילו מעולם לא נגענו בדף זה.

וכשאנו מדברים על הנערים שלנו, אזי לימוד הגמרא הוא הדבר החשוב ביותר שקיים בעולמו של בחור בן ישיבה. בחור שלא מוצא את עצמו כשחקן במגרש הזה—אוטומטית מוצא את עצמו מחוץ למשחק. אין לו מה לחפש בין כותלי בית המדרש! זו המציאות! וכידוע, העולם שבחוץ—מפתה, צבעוני ומושך.

לשם כך, אין שום מקום למשרות בתחום הזה. חייבים למצוא דרך נכונה ויעילה בכדי לעשות הכל, מחש הכל, כדי שהלומד הצעיר יחוש חלק בלתי נפרד מעסק הגמרא, ויצליח על פי יכולותיו להגיע להישגים משביעי רצון.

בדיוק במקרה הזה נכנס "מרכז תבונות" עפ"י מחקר מעמיק בן עשור, הצלחנו בס"ד למצוא שיטת מיסוד יעילה המבוססת על שבעת מנגנוני למידה שמניעים את הלומד החל משלב הקלט של החומר ועד לשלב הפלט.

מצאנו את הכישורים הנדרשים מכל לומד גמרא באשר הוא. זיהינו את מבנה החשיבה הקיימים היום בקרב תלמידי הגמרא. ובכך אנו יוצרים בעצם מעטפת מקסימלית המותאמת למידותיו הייחודיות של הלומד, ויוצרות גשר פנימי עמוק בין יכולותיו הטבעיות ובין לימוד הגמרא הקדושה.

כך שכיום ההצלחה נמצאת מחש בין האצבעות, ולך נשאר רק להחליט, האם רצונך להגיע כבר למסגה, או שטוב לך לרוץ במקום מבלי להשיג דבר מלבד אכזבות וכישלונות.

אתם מוזמנים לפנות אלינו לקבלת פרטים נוספים. ניתן לשמוע עוד על מבנה התהליך במערכת הטלפונית שלנו בשלוחה מספר 91. אנו נשמח להיות השליחים שלך להגשמת חלומך—ליהנות מלימוד הגמרא.

פנה עוד היום לייעוץ חינמי ותתחיל ללמוד ולהצליח

לפרטים היבנס לשלוחה 91

לפרטים ולקבלת תכנים והרצאות:

0733-478-474

(תא קולי שלוחה 1)

m.tvunot@gmail.com

הרצאות והדרכות

גישמאה בלימוד

ארנז כלים מקצועי

ביית חוכניות למידה מותאמות

מיפוי כישורים מיקטיים בגמרא

בהנהלת

הרב אביאל אברהם טוויל שליט"א

תבונות

ללמוד ולהצליח

המרכז ללימוד הגמרא